

Klic čez vodo.

Spisal dr. Ivo Šorli.

odila sta počasi in vsak na svojem kraju lepe, gladke ceste, ki se je vzpenjala iz mesta za njima v položnem klancu tja gori na holmec.

„Ali pojdeva še daleč!“ je vprašalo dekletce ter obrnilo svoj sladki, rožnati obrazek proti njemu.

„Še gori do one breze,“ je rekel ter pokazal z roko na gručo temnih dreves nekoliko nad njima, izza katerih se je bleščalo čudovito svetlo, visoko gori kipeče deblo. „Saj veš, kako ljubim to drevo,“ je nadaljeval čez hip s tihim glasom. „Zdi se mi kakor takale vesela, bela pesem, ki se utrne včasih našim poetom iz srca in švigne kakor vrisk fanta-vasovalca v zrak, da je videti potem naša mračna domovina le še bolj mračna in brezupna.“

Njegovo visoko, mlado telo se je sklonilo naprej in truden, slaboten kašelj mu je prišel iz prsi.

„Zakaj, glej, Silva: ni je druge lepe in snažne stvari v naši domovini, razen če nam napiše poet svoje sanje in jih nam stisne skrivaj, ljubemu narodu za hrbtom, v roke, da gremo v log in se skrivamo ž njimi.“

„Da, a to imamo! Če drugega nimamo, to imamo! Pravzaprav je čudno, da vzklije na naših žalostnih, kršnih tleh še toliko pristne, dehteče poezije, kaj ne, Vlado?“ je vzkliknilo dekletce in obrnilo zopet svoj sladki obrazek in svoje velike otožne oči na spremljevalca.

„Ironija bi bila, da ni naša domovina tako naivna,“ je rekel prezirljivo. „Šla je mlada vdova, še vsa strta bolečin in vsa zavita v žalni pajčolan, ven na polje; in zunaj na solncu in v luči je pozabila za hip svoje gorje, da sama ni vedela kako, ter se sklonila in si nabrala šopek lepega, belega cvetja ter si ga pripela na nedrije. Ironija bi bilo to, da se ni zgodilo iz naivnosti in v nedolžnosti srca.“

Ampak ne bo jim življenja za žalnim pajčolanom; iztegnil bo rajni svojo roko, ko bo pogledala proč, ter se jih dotaknil.

Zakaj, glej, Silva, zaznamovano je vse v nas za smrt. Bil je nekoč velik popis in pretehtali so vsak narod posebej in ga všteli

ali med žive ali med mrtve. Našli so pa tudi take, katere so obsodili, da ne umre, ampak da segnijejo . . .

. . . Zato je tako pri nas. Toda, to je naša tolažba : nas, kateri ljubimo cvetje, da mora pasti s cvetjem tudi osat. In zato nam ni težko pri srcu, ko čutimo, da gremo proti koncu, ker vidimo svoje sovražnike še veliko bolj spredaj in še bliže žalostnemu cilju . . . Zakaj veliko in lepo je v nas čuvstvo za grdimi boleznimi hirajočih in umirajočih : sovraštvo.“

„Da, to sem premišljevala baš sinoči, kako je to vse tako pri naš, da nam je celo vsako naše veselje žalostno in da diši že vsak popek našim nosom po trohnobi.“

„Naravno je to, Silva. Nos je, ki odločuje, in nos je edini, ki nas loči od čede. Vsi vidijo in slišijo bolj ali manj dobro, toda to je samo naš delež: občutiti to brezkončno fino prelivanje po eterju, vsako najdiskretnejše izpuhtevanje iz stvari, ki nas obdajajo, vse to neimenljivo in nedoločljivo vibriranje iz duše vesoljstva čez naše duše.“

„In vendar še lani nismo čutili tako, Vlado. Polno veselega upanja je bilo naše srce, in kadar si se ozrl odtod navzdol po dolini in si govoril o krasoti naše rodne zemlje, zagorelo ti je oko in srce ti je našlo čudovito lepih besed.“

Ustavila se je nehote in se ozrla navzdol. Tik pod njima je žarela v zlatu zahajajočega solnca ravnina, zložena iz samih raznobojnih, večinoma skoraj docela pravih štirikotnih preprog, obrobjenih tuintam od dolgih vrst nizkih dreves, sredi vsega pa daleč tja do podnožja visokih, še jedva nekoliko ozelenelih hribov na oni strani to čudovito lepo mesto s svojimi pestrimi strehami in dolgimi, ravnimi ulicami.

„Da, lani še nismo čutili tako,“ je prikimal Vlado zamišljeno. „Otroci smo bili še in naše srce je mislilo, da nam je podarjena ta krasota tu spodaj, da skačemo in se igramo po njej. Ampak odtelej se je nam zgodilo, kar se mora zgoditi vsakemu otroku takega prokletega, smrti zapisanega naroda: da se iztegne koščena, mrzla roka od nekod in se dotakne mladega cvetja. In takrat se razgubi zadnji vonj po njem iz njegove duše in oči mu izpregledajo in vidijo naenkrat veliko ironijo usode, da je razgrnila pester vrt pred tebe in rekla: „Zdaj lezi in segnij!“ Glej, sama pustinja bi morala biti naš delež, kamenje in močvirje, in laže bi bilo umreti!“

„Kako strašno je to!“ je zadrhtelo dekletce. „In ali ga res ni več upanja, nič več, nič več? . . .“

„Nič več!“ je rekel trdo. „Ne za naš narod, ne za nas, ki smo v svojo nesrečo otroci njegovi. Ali ne čutiš, da se zdaj bliža neodoljivo naš zadnji dan? Kakor obsojenci smo pričakovali, trepetajoč in upajoč, da pride veliko, veselo pomiloščenje; ampak ni ga bilo, in zdaj je že zašumelo v zraku nekje nad nami . . . In mi, ki imamo duše bolešno odprte in žalostno moč nezmotljivega predsmrtnega slutenja v njih, mi vemo, kaj to pomeni. Vse rdeče je nebo nad nami kakor pred velikimi elementarnimi polomi in ledene roke iščejo nevidno nečesa okrog nas; in naša srca, ki frfotajo kakor splašene ptičke v mrtvaški grozi po bledem mraku, se zadevajo vsak hip ob nje. In, ali ne čutiš trudnosti v lastnih udih in omamljenosti v lastni glavi? In, če ti še to ni dovolj: ali ne vidiš jat požrešnih volkov, ki se jim mudi popasti in spraviti še, kar je mogoče, in črnih vran, ki ropajo po zanemarjenih njivah?“

Prišla sta bila do breze. Sto korakov dalje je stala še ena, ne daleč spodaj pod potjo med bukovjem še dve, a tam na brdu raztresenih pa še kakih deset.

„Glej jih! Sveče jih je imenoval nekoč poet! In prišel bo pop, mlad, črnolas in lep kaplan, kakor jih ljubijo na prsih bolne punce, in jih bo blagoslovil s svojo rodoljubno roko. In potem jih prižgejo, ko bo umiral narod naš . . .“

A treba bi jih bilo nasaditi še nekaj, da bo svetla in lepa njegova zadnja ura . . .“

Dekletcu so se orosile oči in počasi se je obrnilo nazaj.

„Bolj in bolj žalostno je hoditi s teboj, Vlado, in vsakokrat bolj težko mi je srce, kadar grem od tebe,“ je vzdihnila čez nekaj časa.

„Zakaj žalostno, Silva? Nič ni žalostnega in najmanj to naše venenje. Ven pojdemo, ko pride naša ura, daleč ven na polje pojdemo. In tam nam zapojejo še enkrat naši pevci, ki so nam jih poslali baš sedaj in samo zato bogovi toliko in takih, in nič ne bomo vedeli, kdaj se pogreznemo navzdol v sladko nirvano.“

„Ali pa morda misliš drugače besede: Žalostno je hoditi s teboj?“ se je spomnil naenkrat s strupenim glasom. „Potem pa pojdi in si izberi drugega, ki ti bo žgolet o ljubezni in o življenju, kakega rdečeličnega koncipijenta! Morebiti te celo vzame. In glej: pomladiš se v njegovih in svojih otrocih.“

„Vlado, zakaj govoriš tako? Nobenega povoda ti nisem dala in nikoli se nisem ozirala po rdečeličnih koncipijentih. Toda glej, zapisano je, da je edina resnična sreča na svetu mladost in — — —“

„In ti bi jo rada užila?“ jo je prekinil s trdim nasmehom. „Zakaj še ne več pol leta, in pošljejo te na visok hrib in gledala boš nizdol v ravnino kakor v lep daljni spomin na čudovit dogodek v svojem bornem življenju. In zato bi rada, da bi bile te tvoje ure kakor rože in da bi se razcvetle v nevenljiv grm; in ti bi ga nesla s seboj tja gori in bi ga imela na oknu svoje spalnice vse svoje žalostne samotne dni!“

Dekletce ni reklo ničesar več, in molče sta korakala nizdol v mesto nazaj.

In tam, že v drugi ulici sta se ustavila in si podala roke.

„Ne bodi hud, Vlado, name!“ je rekla in ga pogledala z očmi, polnimi zadržanih solz. „Nisem te hotela žaliti. Ampak tako težko mi je postalo srce in zakričalo je proti moji volji.“

„Saj te umejem, revica!“ je pokimal Vlado usmiljeno. „Lepa si in mlada in ženska in za tabo se plazi še vedno življenje in te zalezuje. Zakaj za vami ženskami je vedno ta prokleta dovodnica in vas išče za svoje tolste, site klijente . . . Toda tebe bi bilo škoda, dete, — samo tebe, kar jih poznam . . . In zdi se mi, da bi bil žalosten, če bi te zvalilo stran od nas.“

Obrnil se je urno in izginitil v slabotno svetlobo predmestnih luči.

2.

Oče je sedel pri mizi ter tiščal glavo globoko v svoj časnik, mati je stala pri peči, visoko vzravnan in s trdimi potezami okrog usten, brat pa je slonel njej nasproti ob postelji ter žvižgal polglasno predse.

Vlado je vedel takoj pri vstopu, kaj pomeni vse to, in neprijeten občutek ga je obšel, da ga je zatožila mati danes morda celo bratu.

Toda vsaj za prvo mu ni rekel nihče ničesar in sedli so naglo k večerji.

Šele, ko je odložil brat vilice in snel svoj lahki, spomladni površnik z obešalnika, se je obrnil naenkrat proti njemu ter ga pogledal strogo izpod čela.

„Zvedel sem, da si bil sinoči še okrog enajste ure v kavarni. Kaj hočeš biti res izključen? Menda ti je znano, da vaš ravnatelj ne razume nobene šale v takih stvareh?“

Vladu je šinila vsa kri v glavo in v zadregi se je hotel nekaj opravičevati, toda tu je skočila mati s svojega sedeža in ga pomerila srdito od nog do glave.

„A! Tako se torej pripravljaš ti na maturo?“ je kriknila. „Zato prihajaš vsak večer šele okrog polnoči domov? Čakaj, dečko, ti bom dala jaz hoditi k Jermolovemu, učit se za maturo!“

„Saj se tudi res učimo!“ je zamrmral Vlado. „Samo sinoči smo šli malo ven, ker smo bili trudni!“

„Ni res!“ je rekel brat mirno. „Zvedel sem iz gotovega vira, da se klatite vsako noč po gostilnah. Menda me poznaš, da nisem siten in ti privoščim iz vsega srca tudi malo zabave, ampak prvo je zdaj, da dovršiš gimnazijo, potem delaj že, kar hočeš!“

„Tako, tako torej?“ je zategovala mati in se vsa tresla srda. „Tako življenje si pričel! Doslej sem še molčala, a zdaj mora vedeti tudi Stanko, kak ptiček si postal. Ali veš, da ga ni noben večer pred sedmo uro?“ se je obrnila k starejšemu. „Samo toliko pazi, da prehititi tebe, ker tebe se vendar še malo boji. In prav tako se drži tvoje ure tudi po noči.“

Stanko ga je gledal začudeno in zmajal potem počasi z glavo.

„Veš, da ne boš tiščal vse svoje življenje glave samo v knjige kakor lani, to sem si mislil že prej, a da postaneš naenkrat tak potep, tega pa vendar nisem pričakoval. Kaj misliš pravzaprav?“ je pristavil strogo.

„Kaj misli? O, on! Ali ne veš še, da ima naš mladi gospodič celo tudi že nevesto na vrh vsega?“ se je norčevala mati strupeno.

Oče, ki je poslušal ves čas z izrazom okrog usten, kakor da ga kdo neusmiljeno bije po ubogi sivi glavi, se je zdaj ves zdrznil in dvignil svojo trepetajočo roko predse, kakor bi se hotel ubraniti še nadaljnih udarcev.

„Nehaj, nehaj!“ je zaprosil s šibkim, a obenem nestrpnim glasom. „V grob me spravite, če ne bo že konca.“

Stanko pa se je zdaj naenkrat zasmeljal in pogledal brata diskretno samo od strani . . .

„Glej ga, glej ga, možaka! No, nazadnje bi to ne bila niti taka nesreča. Samo da potem razumem pa še manj, kaj trkaš po beznicah,“ se je zopet zresnil.

„Tako torej? Zdaj še ti?“ se je razburjala starka vedno bolj. „Nič hudega da ni to, če začne gledati že zdaj za ženskami? No, potem je pa tudi meni lahko vse prav!“

„Mama, ti tudi ne umeš vsega!“ se je nasmehnil Stanko dobrohotno. „Z mladim človekom se ne sme ravnati preveč strogo; zakaj prej ali slej mora malo ponoreti vsakdo. Samo tega te prosim, Vlado, še enkrat, bodi pameten in ne zanemarjaj preveč svojih dolžnosti.“

Vsaj toliko pazi, da zlezeš pri maturi. Ampak zdaj je zadnji čas, da grem, drugi me že čakajo!“ se je odrezal in hotel že s kratkim pozdravom skozi vrata.

Tam pa se je ustavil še enkrat in ljubezniv nasmeh mu je šel čez vedri in sveži obraz.

„Kako Dulcinejo si je pa izbral naš Vlado?“ je vprašal in pogledal mater poredno v oči.

„Tisto Zamejčevo. Oče je bil sodni sluga, ko smo bili še v Potoku, če se je spominjaš. Takrat je bila še otrok — — —“

„Vem, vem. Zdaj je na učiteljišču. Včasih jo srečam. Lep punček je!“ se je zasmel, kakor da hoče mater še bolj razdražiti.

„Ji že dam jaz, lep punček! Še jutri pojdem k Zamejčevki in ji porečem, da ne trpim tega!“

„Pusti rajši, mama!“ je zmajal Stanko resno z glavo. „V take reči se ti ni treba mešati, dokler ni večje sile! Moj Bog!“ je zamahnil z roko predse, kakor da se še tako dobro spominja, kako je bilo njemu, ko je bil tak . . .

In tiho žvižgaje je stekel po stopnicah navzdol.

(Dalje prihodnjič.)

Dve svetli solzi . . .

Dve svetli solzi sta kanili
na mladi tvoj obraz . . .
dve mehki roki sta gladili
valove tvojih las . . .

In svetle bile so vse poti
in svetle vse steze,
le najine zlate so cilje
zakrivale temé. —

Prelestne bajke poslušalo
ponočno je nebo . . .
in jasno, čisto je blestelo
kot detetu oko . . .

Zašli so v temi upi mladi,
zašli bogvedi kam —
in zunaj bajke šepetala
noč jasna je zvezdam. —

Dve svetli zvezdi sta kanili
na mladi tvoj obraz . . .
dve mehki roki sta gladili
valove tvojih las . . .

Kristina.

Klic čez vodo.

Spisal dr. Ivo Šorli.

3.

ekaj časa so molčali vsi, potem pa materi ni dalo več in z bridkim vzdihom se je obrnila vstran.

„Ah, Stanko, da! Ene solze nisem potočila zaradi njega, ene težke ure nam ni napravil. In vendar nismo tebe učili nič drugega. Ne vem, kako je to, da nas Bog tako tepe s teboj!“

Vlado je bil stopil že pri prvih njenih besedah hitro po knjigo, jo odprl in se skušal vglobiti vanjo.

„Ako kmalu ne nehaš, vzamem klobuk in grem!“ je skomizgnil malomarno. „Hočeš, da se učim, a res ne vem kako, če ne moreš dati niti pet minut miru.“

„Pusti ga res že! Saj si mu že povedala, kar je treba!“ je scepetal tudi oče že ves razdražen.

Žena ga je pogledala pomilovalno od strani in se jezno zasmejala.

„Ti si tudi lep oče! Ali mu res verjameš, da se bo zdaj naučil vse, kar je zamudil s svojim ponočevanjem. — „Ti fant!“ je kriknila in stopila pred sina. „Če govorim jaz s teboj, me imaš poslušati in gledati v me! Še Stanko, ki je drug gospod nego ti, ne pozabi nikdar, kaj je dolžan svoji materi!“

„Že zopet Stanko!“ se je namrdnil Vlado in zaprl knjigo. „Tebi menda strahovito imponira Stanko. Žalibog, da meni prav nič!“

Obstala je vsa trda pred njim in tudi oče je omahnil na svoje naslanjalo.

„Kaj?“ je zategnila slednjič mati in se borila s kašljem, ki je vil po njenih prsih. „Ali si znorel?“

„Nisem znorel,“ je odgovoril Vlado mirno in vstal. „Nisem znorel in vidim stvari jako jasno in kakor so. Ti kuješ tega svojega Stanka med zvezde, ker je doktor in bo že čez dve leti advokat in ker nas redi in morda še posebej, ker je lepo rejen in rdeč. Lep fant je, tako pravijo prijateljice na trgu, in ti si potem še bolj ponosna nanj. In zdaj še tako bogata in visoka nevesta! Takim viso-

korodjem se poljubi roka, veš, mama, ko boš smela prvokrat govoriti ž njo. Saj nisi pozabila, ti, ki ti je toliko v čišlih ton!“

Gledala je vanj z velikimi očmi in kakor da ga ne pozna več.

„Že vem, že, kaj hočeš reči,“ se je zasmel Vlado. „Da vendar ne moreš biti ponosna na primer name, ki nisem še nič in morda sploh nikdar nič ne bom. Kaj ne? Res, morda ne bo nikdar nič iz mene!“ je rekel s skoraj slovesnim poudarkom. — „Včasi se mi prav zdi tako, — a to veselo zavest imam, da vsaj to, to, kar je moj velećenjeni brat, slavni politični govornik, gospod doktor Stanko Kralj ne bom nikdar: slaven politični govornik ter sit, zadovoljen rodoljub!“

Glas mu je kipel bolj in bolj, lica so mu zagorela in iz oči, drugače tako tihih, mu je vprav zakričal brezkončen gnus.

Zdaj se je dvignil počasi tudi oče in strmел s svojimi slabotnimi, obledelimi očmi topo vanj.

„Jaz vsaj te ne razumem več,“ je vzkliknil slednjič in se ozrl vprašujoč v ženo.

Fanta so presenetile te besede in udaril se je po čelu.

„To bi si bil lahko sam mislil, da me vidva ne bosta umela!“ je vzkliknil, kakor da pomiluje samega sebe. „Vama je in ostane Stanko bog in morda je tudi prav tako.“

Zamišljeno je prikimal predse in se naslonil na postelj.

Tedaj pa je mati zaihtela in kakor pobita se je zgrudila na stolček ob mizi ter zakrila obraz z obema rokama.

Vlado se je ozrl malomarno tja in zmajal z rameni.

„Glej, — tako je tvoje plačilo za ves naš trud in vso našo ljubezen!“ je nadaljeval starček in se spustil zopet na svoj sedež...

„Kot ubog učitelj sem si odtrgal toliko od ust, da sem imel vaju oba hkratu po šolah, in zdaj nimaš toliko srca, da bi nama ne grenil zadnjih ur. In še njega zaničuješ, ki ni pozabil, kaj so starši, in ki ne misli na drugega, nego kako bi — — —“

„Da, to je!“ je oživela mati naenkrat spet in iztegnila svojo koščeno pest proti sinu.

„On bi živel danes lahko kot velik gospod, a ga ni sram stanovati v tem bornem podstrešju in zajemati iz naše revne sklede. Zato ga pa tudi vse spoštuje in že danes, še tako mlad, ima glas med prvimi možmi v mestu.“

„Da, baš zdaj rešuje menda domovino in sedi sredi starih advokatov kakor dvanajstletni Jezus v templju. Toda že zopet se pričkam z vama!“ je stresel Vlado jezno z glavo, zgrabil klobuk in hotel ven . . .

„Ne! Čakaj!“ se je oglasil oče s tresočim glasom in prišel bliže k njemu. „Morda je vendar kaj zdravega jedra v tem, kar praviš ti. Človek je star in ne ume več novih časov. Nam se je godilo tudi tako, ko smo poslušali svoje prednike. Daj, pa razloži mi, kako misliš to! Meni se zdijo tudi čudni ti boji med rodnimi brati, — včasi je bila sama ljubezen med nami, — ampak, kakor pravi Stanko, je to dandanašnji potrebno in da mora biti. Kaj praviš ti?“

Stal je pred sinom ves šibak in s čudno, plaho negotovostjo na obrazu, združeno z naivno radovednostjo, da zve morda zdaj nekaj kar mu bo pomagalo, umevati te neumljive nove čase.

„Kaj pravim jaz? Da je smešno vse skupaj! Smešno in bedasto in da so radi svoje omejenosti gnusni oni, ki se postavljajo v veličastnih pozah pred to še bolj bedasto ljudstvo. Tako pravim jaz!“

Obrnil se je naglo in zaloputnil vrata za seboj.

4.

Tako težko je bilo Silvi srce, ko je hitela skozi temne ulice domov, tako težko kakor še nikdar.

„Zdi se mi, da bi bil žalosten, če bi te zvabilo vstran od nas...“

Torej samo malo žalosten bi bil . . .

Ampak morda ne zato — morda je bilo nekaj drugega tisto, kar je bilo prišlo nadnjo, odkar se je bil Vlado tako čudno izpremenil. Samo da je do nocoj le topo skelelo in peklo, zdaj pa začelo naenkrat tako jasno in določeno boleti.

Zaslutila je naenkrat z mrzlo grozo v svoji duši, da obrača usoda že zadnje lepe strani v knjigi njenega življenja in da pride zdaj morda samo še nadaljevanje — končevanje . . . morda brezkončno dolgo, a medlo, prazno in suhoparno, brez le ene žive, cvetoče prispodobe, brez le ene dehteče besede več, bolj klavrno nego žalostno, bolj smešno nego otožno . . .

O moj Bog! Potem bo to žalostna povest, — zopet ena onih strašnih dogodb o udušenem, usehlem življenju, o viru, ki je planil veselo iz razpoke in se takoj potem razlil čez pesek in izgubil široko po njem, o drevesu, ki je zakipelo hrepeneče proti nebu in rodilo en cvet in en sad in potem bogve zakaj otrpnilo in životarilo vse revno dalje, — zopet ena onih strašnih povesti, pri katerih ji je vedno zastajalo srce, kadar jih je čitala . . .

Toda takrat je šlo za druge, — zdaj pa bije taka ura njej, njej, katere pot se še skoraj dvignila ni, da bi se smela pregniti

že zdaj tja čez proti katastrofi, proti taki dolgočasni, nedramatični katastrofi . . .

„Že zdaj? Res, že zdaj?“

Zaslišala je te svoje besede in se zdrznila še bolj, kar zajecjljala jih je bila nehote v gluhi mrak.

„O Bog! Ne, ne še! Bilo je res še premalo!“ se ji je izvilo iz strašno stisnjenih prsi in zdelo se ji je, da ji je laže, če ji vrže srce katero teh svinčenotežkih besed iz sebe.

Bilo je res še premalo . . . Pravzaprav samo to eno zadnje leto. Zakaj tisti časi, ko je sanjala še o princih in ji je srce zatrepetalo, če se je ozrl lep kadet za njo, tisti časi so bili vendar preveč otročji, preveč neumni, da bi jih hotela imenovati lepe še danes, ko se ji je bilo napolnilo srce z drugačnimi sanjami, ne več s penami iz mila, ampak z živimi, krasnimi rožami, ko se ji je odprl pogled že v vse lepote resničnega življenja . . .

O, da je stopil med solnce na nebu in med vse te rože baš on, ki jih je bil izklical iz tal, in da ji je baš on omračil s svojo ledeno senco žareči, vriskajoči pogled na poljane, ki ji je bil on san pokazal s prstom nanje!

Toda, ali je mogel on kaj za to? Ali je mogel on kaj za to, da ga je gnala mlada moč naprej in naprej in više in više in da je na zadnjem hribu tam spredaj, tik pred vabečo sliko spoznal, da je bilo vse skupaj le zlobno slepilo in da je kriknil, premagan od brezmejnega studa in obupa, vpricho nje z bolestjo: „Gorje!“ Zakaj to je delež onih, ki iščejo in — najdejo . . .

„In prav je tako!“ ji je naenkrat vzkripelo srce visokega ponosa. „Kakor v žveplu smo se okopali v trpljenju in vsa bela je naša duša, razjedena in do globin sežgana, a čista in bela. In to je naše znamenje, znamenje vseh onih, ki so izvoljeni. In nič več nočem tožiti!“

Krepko je prijela za kljuko in vstopila.

Mati je stala pri ognjišču, vsa stara in sključena, a še vsa lepa s svojimi belimi lasmi in dobrotnim nasmehom na ustnicah.

„Kje si bila, Silva, toliko časa. Bala sem se že!“ je rekla skoraj ponižno, ko je ugledala hčer. —

„Z Vladom!“ je odgovorila Silva mirno in obesila svoje precej obnošeno ogrinjalo na žebelj ob vratih . . .

„Pa tako pozno . . .“

Silva je pogledala hitro tja. Zgodilo se je prvokrat, da je bilo v materinem glasu nekaj skoraj karajočega.

„In kaj potem, mama? Ali se morda bojiš zame? Menda ti nisem povedala vsega tega takoj in tako odkrito zato!“

„Ne, Silva! Vem, da si pametna in poštena, ampak če bi vaju kdo videl ob taki uri.“ — — —

„To mi je popolnoma vseeno, mama. Sicer pa se bom že znala zagovarjati, bodi brez skrbi!“

Prižgala si je luč na mizi, odprla knjigo in se zagledala s precej nevoljnim obrazkom v njo.

„Ampak to sem te hotela vendar enkrat vprašati, Silva: Kaj pa misli pravzaprav Vlado potem — — —“ se je oglasila mati čez nekaj časa in šla samo z enim pohlevnim pogledom čez hčer.

„Kaj potem?“ je vprašala Silva ostro.

„No, potem... potem, ko naredi maturo. Ali misli še študirati?“

„Menda še. Jaz ga nisem vprašala.“

„Nisi vprašala? . . .“ je vzkliknila mati nehote.

„Eh, saj vem, kaj hočeš reči!“ je rekla Silva in se namrdnila. „Ti bi rada vedela, ali me misli vzeti. Ampak vidiš, mama, midva imava pametnejših stvari dovolj in puščava take pogovore drugim.“

„O, moj Bog! Saj ne pravim, da ga boš že zdaj silila za to ali za to, ampak, če se imajo mladi ljudje radi, pride pogovor sam od sebe na to, kako in kaj bo iz tega . . .“

„Mogoče!“ se je zasmejala Silva ošabno in vrgla kodre s čela nazaj.

„Ampak, mama: kako si misliš ti pravzaprav tako-le ljubezen, kakršna je na primer med menoj in Vladom?“ se je zasmejala po kratki zamišljenosti iznova.

„Kako si mislim — — —?“

„Da, kako si to misliš, to mi povej! Kaj ne: sladko vzdihovanje, stiskanje rok, poljubčki — — —?“

Starka je vsa zardela ob teh izrazih in premeknila v zadregi lonec na ognjišču.

„Povej no, mama!“ je silila Silva in stopila nekoliko bliže.

„Eh, kaj jaz vem! Svet je vedno bolj neumen!“ je zagodrnjala ona. „Za tako neumno me pa tudi ne smeš imeti, da bi ne vedela prav nič, kako so take stvari . . .“

Poznalo se ji je, da je vendar malo užaljena, ker govori hči tako odzgoraj doli ž njo.

Silvi so se jezno zažarele oči in premerila je mater od nog do glave, toda premagala se je in se samo zasmejala.

Mati je izpustila kleščce, ki jih je bila vzela baš v roke, da bi pogrebla žerjavico, in se obrnila vsa trda proti dekletu, ko je začula ta zasmeh.

„Kaj pa mislite, vi mladi ljudje, da ste pravzaprav!“ je kriknila. „Morda ste res pobrskali malo več po knjigah nego mi, a predno vam damo pravico, da govorite tako z nami, je treba še precej časa, in da se izkažete vsaj z eno teh sto in sto izkušenj, ki jih imamo mi! — Odkar občuješ s tem človekom in bereš tiste prismojene knjige, kjer trka ljudi luna pri belem dnevi po njih, si postala pa res taka, da te kar ne poznam več. Kar pusti ga, pravim!“

„Koga bom pustila in koga imela, to je moja stvar, draga mama. Toda, ako bi bile res le reči, kakor praviš ti, bi te ubogala!“ je pristavilo dekle z bridko ironijo. „Zakaj vedi vsaj to, da niso več tako vesele take stvari, kakor so bile morda nekoč ob tvojem času.“

„Potem mi je pa vseeno,“ je skomizgnila starka s popolnoma odtujenim obrazom. „Samo to ti pravim: če začneš že zdaj stokati in vzdihovati, ko ti ni še prav nič hudega, ko še ne poznaš ne skrbi, ne žalosti, potem ne boš imela res nikoli nič dobrega na svetu. Samo zato nisem nikoli preganjala sitnosti, ker sem mislila: pametna je že tako in se ni treba bati zanjo. Pa naj okusi nekaj veselja in sreče, uboga stvarca, vsaj sedaj, ko je še mlada, saj pride itak pozneje dovolj bridkosti. Le zato, vidiš, ti nisem hotela braniti. Če je pa tako, da si delate še iz tega le žalosti, bi bilo pa bolje — — — Da, kaj jočeta, kadar sta skupaj?“ se je ustavila naenkrat in se obrnila sem.

„Več nego smejeva, potolaži se!“ je odgovorila Silva s prezirljivim glasom ter listala malomarno po knjigi pred seboj.

Ona tam pri ognjišču pa je zastrmela predse in stala dolgo časa nepremično tako, kakor da se je v nekaj globoko zamislila.

A naenkrat se je veselo zasmejala. In potem še enkrat.

„Kaj se smeješ tako neumno?“ je vprašala Silva razdraženo.

„Eh, kaj bi se ne!“ je zmajala starka z glavo in odšla hitro v sobo pogrinjat za večerjo.

In Silvi je prišlo za hip na um, da si je mati predstavljala najbrže, kako se držita, kadar gresta z Vladom na izprehod, in obšlo jo je neprijetno čustvo sramovanja, toda že je zamahnila zopet prezirljivo po zraku in čitala dalje.

„Neumno je bilo sploh, da sem ji šla pravit! Človek le profanira, kar ima najlepšega . . .“

(Dalje prihodnjič.)

Klic čez vodo.

Spisal dr. Ivo Šorli.

5.

rugi so bili že vsi zbrani v zakajeni stranski gostilniški sobi, ko je prišel Vlado mednje in sedel na dolnji konec.

„Gre temveč sploh za to, da se mu izogneš, filistru, vselej in povsod, tudi če je treba še celo ulico nazaj in če se ti še tako mudi. In sicer zato, ker reci mu le „dober dan!“, pa že nisi vsaj za hip več ti! Za to edino gre, prijatelj, in vse drugo ne velja . . . Naravnost — skriti se mu moraš.“

„Prav tako malo kakor kaki drugi živini, samo če se ni baš tedaj odtrgal od povodca dostojnosti in je zdivjal!“ je ugovarjal Vladov sosed flegmatično. „In grem celo dalje: ne samo, da se mu ni skrivati, celo poiskati ga je treba včasih! Ti Slemič godeš vedno isto: da ti filister nekaj vzame, kakor hitro se te le dotakne. Dovolj slabo znamenje za tvojo individualnost, prijatelj, če se ti je godilo kdaj tako. Jaz pa moram reči, da sem občutil vedno le isto in isto: odbijalo me je vse, kar je bilo meni tujega, in ko sem odšel, sem čutil veliko bolj, kako da sem sam svoj, nego kdaj drugače. Kakor da se na novo zmodelirajo in od vseh strani popravijo te nerodne tace, ki te zadene ena zdaj od te, druga od one plati. Sicer pa ne vem, ali je treba potratiti le še eno besedo o tem, ko sedimo tu vendar sami taki ljudje, ki smo vzrasli sredi samih filistrov. Kaj pa so drugega naši starši, bratje, strici doli do petega kolena? In smo vendar dečki!“ se je udaril po prsah.

„Vidiš, ta te je počil!“ se je zasmejal Vlado ironično. „Mislim, da ti je za vedno zaprl sapo, kaj?“

„Oho! Dokler mi ne razloži, kaj so imeli opraviti naši starši, bratje, strici do petega kolena pri našem razvitku, še vedno ne morem umeti njegove modrosti!“

„Glej ga!“ je vzplamtel oni. „Stvar je za druge menda povsem jasna. Kaj so imeli opraviti pri našem razvitku? Saj to je, da — nič. To, vidiš, je naša sreča! Tam zunaj smo stali kakor drevesa na samotni plani, in nihče se ni brigal za nas, ko sta šla vihar in

dež čez nas in nas sta pokrila slana in sneg. Ampak ni nas zlomilo in ni nas požgalo, in danes stojimo, da nas ne vrže nič več, kar pride od drugje. Poglej pa te gosposke fantaline, ki so bili naši sošolci! Bogme, kake očete so imeli nekateri in kaki so bili oni sami!“

„In to si razlagaš ti tako, da — — —“

„Tu ni treba nič ugibati! To dejstvo je naravna posledica takozvane skrbne vzgoje. Tako ubogo varovanče ti sploh ne pride do tega, da bi vraslo kaj samoraslega na njegovih tleh. Ne samo, da gospod papa ne čaka niti toliko, da bi videl, ali se prikaže in kje se prikaže kal iz prsti, ter bi jo potem vlačil v božjem imenu, če že mora biti, počasi navzgor in jo ovijal okrog kolca svoje modrosti, — ne, gospod papa grebe in brska noč in dan tam okrog in išče in zaliva, da je slednjič vse razkopano in skvarjeno in bolno in nepristno vse, kar priklje še ven. Tako imate potem okrog sebe čete teh inteligentnih ljudi, ki vam govore o vsem, kar hočete, a čutite vendar pri vsaki njih besedi, da se jim ni izvila iz lastnega, težkega premišljevanja in da ji manjka zato korenin, izvitih iz bolestnosti takega premišljevanja. In takih ljudi se meša čimdalje več med naše vrste. Tako izgublamo počasi svojo narodno individualnost, vse, kar je posebnega, samolastnega na nas, in naša globoka zasanjana slovenska duša postaja od dne do dne bolj plitva.“

„To je že res!“ mu je pritrdil celo Slemič. „Dokler je dobival naš narod dotoka v mesta naravnost iz naše zemlje, vso tisto, včasih res nekoliko kalno, a samo od naše lastne grude kalno vodo, je bil tudi naš trotoar še ves naš. Morda so prinašali tedaj tudi še nekaj s teh trotoarjev na svojih čevljih v salone, da parket ni mogel postati tako gladek in svetel, kakor je zdaj, toda dišalo je vsaj še vedno po domu v njem in ne po tujini . . . Tako pa ne more biti drugače, nego da se počutimo mi, kateri še vedno nismo izpulili svojih nog iz te ljube ilovnate, svete zemlje, tako tuje na njih in se umikamo vstran od onih. In to pravim jaz, to: da se jim moramo umikati, če nočemo postati kakor oni!“

„Saj govori, kakor da bi mu bilo žal, rodoljubu!“ se je zasmel Vlado.

„Žal, hm! Nisem rodoljub, a včasih se spomni človek, da bi bilo bolje, ako bi bil prehod med nami in njimi. Toda seveda, oni imajo svoj ponos in mi tudi svojega!“

„Kaj ponos!“ je vzkliknil Vlado naenkrat. Že prej je vrelo v njem, zdaj se pa ni mogel več premagovati. „To se vam vidi, da

jih gledate le zelo, zelo od daleč. Kdor jih ima pa vsak dan pred seboj, zre stvar čisto drugače. Že prej sem si mislil svoje, ko je govoril Prečnik, kako koristno da je živeti med njimi in kako da človeka „modelirajo“. Kar v oslovski hlev pojdi, pa jim lezi naravnost pod kopita in še ščegetaj jih, če hočeš biti jutri zjutraj res popolnoma „zmodeliran“. Ubijejo te, prijatelj, ne zmodelirajo!“

„Če ležeš podnje, si sam bolj oslovski od njih. Na hrbet jim zlezi, dečko, na hrbet, pa ti ne bodo mogli več do živega!“ se je zasmel Slemič. „Sicer pa jaz ne poznam filistrov kot domačih živali, ampak samo one javne, počestne in gostilniške.“

„Jaz pa oboje! In zato imam več pravice govoriti. Sploh vem morda jaz edini od vas vseh, kaj se pravi to, živeti s filistri pod eno streho. Vaši starši in bratje so pač kmetje, rokodelci, ljudje, ki vsaj vedo, da ne vedo... Toda kakor vidim, postajam indiskreten,“ se je ustavil naenkrat in se v zadregi nasmehnil. „Bolje je, da molčim.“

„Ej, saj smo sami med seboj! Kaj boš!“ ga je miril Prečnik.

„Vseeno . . . Čemu! Rajši kaj zapojmo.“

In ne da bi čakal še česa, je začel sam.

Zunaj v predsobi pa je plačal še zadnji pivec, vstal in odšel molče skozi vrata.

6.

Vlado je najprej ves zardel, a potem je planil na noge in jezno zakričal:

„Kdo ti je to povedal?“

„To je nazadnje vseeno; a če te zanima: nekdo je bil takrat slučajno v predsobi in je slišal vsako besedo.“

„In ta nekdo pravi, da sem vas zasmehoval, tudi tebe?“

„Tako je! Sicer pa nisem prišel zato, Vlado, da bi te prijema radi tega,“ se je nasmehnil Stanko dobrodušno in sedel na stolicu precej daleč od bratove. „Kako malo me je pretreslo, izprevidiš lahko iz tega, da sem izvedel za vse to že predvčerajšnjim, in sem bil oba ta dneva vendar tak s teboj kakor vedno. Ampak mislil sem si, da bi bilo vendarle dobro, če se enkrat razgovoriva, ker je videti, da imaš precej krive nazore o meni.“

Vlado je gledal v zadregi v tla in iskal, kaj bi rekel. Bilo mu je vendar tako mučno, da je zvedel brat za to njegovo nelepo dejanje, tem bolj, ko je bil pravzaprav brat tudi njegov rednik.

„No, vidiš Vlado, saj se ti ni treba prav nič sramovati. Če bi le slutil, kako dobro umem, bi vedel, da bi ti ne mogel vzeti za zlo niti kaj hujšega, dokler seveda ne kažeš naravnost zlobnosti. Zloben dečko pa se mi zdi, da nisi, čeprav žališ uboge starše docela po nepotrebnem s svojo najnovejšo filozofijo.“

Zdaj se je ustrašil Vlado še bolj. Nazadnje je šla mama in mu povedala še to, kar je govoril proti njemu.

Nehote je obrnil oči hitro tja, a Stanko ni gledal sem, ampak skozi okno.

Šele čez hip se je okrenil naenkrat na to stran in zmajal smehljaje se z glavo.

„S takimi telički, kakor si zdaj ti, je pravzaprav najteže govoriti. Pomlad, pomlad! Kamor vas človek potipa, — vse cvete in klije in sili na dan, vseeno, ali v dehtečem, pestrem, ali v žoltem, smrdečem cvetju. In skozi vse to cvetje in listje kukate v svet in presoimate s svojimi samozavestnimi očmi, kar se prikaže prednje. Tako se je godilo meni in tako, se mi zdi, se godi zdaj tebi, ko imaš stopiti v življenje. Toda meni ni dalo, da bi bil stal dolgo tako tam. Tistih pet, šest ur dela v uradu je bilo premalo, da bi se izrabilo le nekaj moje moči, in oziral sem se poželjivo okrog sebe, kam bi se zagnal, da bi prav zahreščalo okrog mene. Kakor velik kamen v strmini sem visel še nad življenjem in čakal samo, kdaj me izruje lastna teža iz tal, da se zderem nizdol. Zakaj instinktivno sem iskal tega, česar mi je bilo najbolj potreba: skrajnega napetja vseh svojih mišic. Razumeš zdaj?“

„Da, zdaj razmem,“ je prikimal Vlado zamišljeno. „Toda če mi ne vzameš za zlo: zakaj pa nisi zastavil svojih moči za kaj boljšega?“

„Za kaj boljšega?“ je zategnil Stanko začudeno. „Namreč ko veš, da nisem umetnik ali kaj takega, kar se smatra na splošno za nekaj ‚boljšega‘ . . . Za kaj boljšega torej?“

Vladu se je naredila guba med obrvmi in videti je bilo, da išče nekega odgovora, toda namesto tega je zmajal samo z rameni in nekaj zamrmral.

„Jaz se nisem učil definicij in ne vem niti, zakaj se mi zdi smešno vse naše delovanje,“ je stresel potem razburjeno z glavo. „Če ti je res v telovadbo, v božjem imenu, a potem bi ne smel hoditi s takim svečanim obrazom okrog! To vidiš, prav to se mi zdi smešno, in potem zame — amen! Sicer pa mislim, da se ne

motim, ako vidim zgolj navadno sebičnost v vsem tem: prihodnje leto otвориš svojo lastno pisarno in treba je reklame!“

Skočil je razburjeno pokoncu in napravil nekaj hitrih korakov gori in doli, kakor da se pripravlja na silno buren prizor, ki zdaj mora slediti njegovim besedam.

Toda Stanko se je samo zasmel.

„Pa seveda!“ je vzkliknil. „Kaj ti je bilo treba to šele izumiti? Ali pa si mislil celo, da bom tajil? Namreč, da je to tudi eden izmed drugih vzrokov, da se gibljem. Toda tudi resnična, globoka in iskrena ljubezen do mojega naroda me je gnala ven v življenje in na javno delo. Tega pa ti ne razumeš več, — kajne, da ne?“

Vlado je del obe roki v žep in se naslonil na naslanjalo svoje stolice.

„Ljubezen do naroda?“ je ponovil. „Doslej sem slišal tudi to besedo samo kot frazo. In da ti povem odkrito: začudil sem se zdaj, da nisi zardel, ko si jo izrekel.“

Povesil je oči in se zagledal strmo v tla.

Stanko pa je privzdignil za hip roke in se sklonil potem počasi nekoliko naprej.

„Zdaj mi je jasno vse!“ je rekel mirno. „Zdaj moram odstopiti tudi od svoje trditve, da je bilo meni podobno, kakor je zdaj tebi... Samo to sličnost vidim še, da se je bila pristudila takrat fraza do skrajnih mej tudi nam; ali bili smo toliko pametni, da nismo zamenjavali še tako praznih besed s — pojmi, kakor delate to zdaj vi. Zakaj niti fraza ni sama kriva, da je postala fraza, ampak zgodilo se je tako, ker so vzeli sleparji in puhloglavci pošteno in iskreno besedo iskrenega moža v svoja usta in se postavljali ž njo pred ljudmi. To, pravim, smo umeli mi takrat!“

„In kaj ste storili potem?“ ga je prekinil Vlado.

Stanko se je ozrl jezno tja, ker se mu je zdelo, da je slišal nekoliko ironije v teh besedah, a Vlado je vpiral čisto nedolžno svoje oči sem.

„Kaj smo storili potem? Saj sem ti že povedal! Rekli smo: ta in ta je frazer in slepar, oni tam pa govori, kar ima res na srcu. To smo storili: razločevali smo slabo od dobrega in nismo metali vsega križemkražem na en kup. Ampak razločevati človeka od človeka more le oni, ki jih je gledal in videl veliko in čisto od blizu. Vi pa stojite ob strani in daleč proč od življenja in nočete ničesar videti in slišati, ali pa, če že poslušate, mežite, in če že gledate, si tiščite ušesa.“

Vlado je zmajal z rameni: „Mogoče, da je res tako . . . Mogoče tudi, da bi človeku, če bi mogel premagati ta stud, celo ugajalo tam sredi vsega tega, kar imenujete — življenje. Toda povej mi: čemu naj vlačim samega sebe za lase v gnojnico, če me je voz zagnal daleč proč od nje?“

„Zakaj? Zato, ker ne moreš ubežati in je smešno, da se braniš. Kakor medved, ki mu stavijo z veje viseč hlod na plot, da se zakadi vanj in ga odbija s tacami, dokler mu ne razčesne čepinje. Tako, vidiš, so vas nahujskali na življenje oni, ki so vam napolnili z malodušnostjo, nevero, mržnjo do vrha srce. In tako se vas je prijelo tudi drugega za drugim to enostrano in omejeno sovraštvo do vseh ljudi, ki bodisi morajo, bodisi hočejo živeti. Toda, čakajte: pride dan, ko boste morali mednje, in potem glejte, kako vam bo!“

„Nikoli!“ je vzkliknil Vlado pri teh besedah strastno in se stresel: „Rajši poginem! Ne, jaz bi ne mogel!“

Stresel se je zopet in bežal naglo s kota v kot, kakor bi hotel uteči že sami misli.

Stanko ga je opazoval dolgo časa pol srdito, pol veselo in se potem glasno zasmel:

„To so naredili torej iz tebe! Veš, kako se mi zdi? Kakor da si skočil baš zdaj iz katere svojih knjig tam, ki ti leže na mizi in ki so zdaj tvoje življenje. Ker pa življenje ni tvoja knjiga, v kateri si eden izmed junakov, se zelo bojim, da svoje vloge ne boš mogel doigrati s tisto lahkoto in spretnostjo, kakor jo igraš tam, če ne spoznaš še pravočasno, kod hodiš, in zaideš potem iz svoje vloge ter postaneš slednjič celo zopet resničen človek!“

Pokimal je malomarno v pozdrav in odšel iz Vladove sobe.

(Dalje prihodnjič.)

Mrtve moje so oči . . .

Ko na večer	Meglice v mojih
nebroj zvezd	so očeh
po nebu noč	in jokam se
nam pripelja,	po mladih dneh —
zakaj tedaj	A zvezdic zlatih,
kakor nekđaj	jasnih ni —
ne vidim	ah, mrtve moje
zvezd nebesnih? —	so oči

Adolf Robida.

Klic čez vodo.

Spisal dr. Ivo Šorli.

7.

balkonov se je usipalo cvetje, slovesno so vihrale zastave in brezkončna vrsta prazničnega naroda se je valila tja proti glavnemu trgu, po svetlem, modrem nebu pa je stopalo mogočno solnce proti poldnevu, kakor da hoče baš v visoki svečani uri za-

sesti svoj blesteči prestol.

Dr. Stanko Kralj je dospel s svojo nevesto in njenimi starši baš pred tribuno. Preril se je v senco ter se je ozrl okrog sebe. Tik za odrom je stal spomenik, od vrha do tal zastrt z dolgimi, belimi zavesami in obdan okroginokrog od visokih standart s težkimi in kakor v velikem pričakovanju proti zemlji navzdol vi-sečimi zastavami.

Razvrstile so se že zadnje čete po obširnem trgu in nastal je svečan molk, ko se je prikazal na stopnicah tribune visok mož ter stopal počasi na oder.

Stanko se je zazrl vanj in ga poslušal, toda vse oprezno in nezaupno mu je bilo pri srcu in ves čas je mislil na svoj pogovor takrat z bratom pred dvema mesecema.

Ozrl se je okrog sebe in motril počasi obraze poslušalcev. Bilo je veliko pobožnosti na njih in v mnogih očeh je videl glo-boko, iskreno, naivno ginjenje.

Tam, baš na nasprotni strani pa je uzrl Vlado Silvo. Čudno trd in mrzel mu je bil obraz in vse sovražne njegove oči.

„Kako lepo in praznično je pri srcu vsem tem drugim,“ si je mislil Stanko. „Mi pa smo tako hladni in trezni. Tudi jaz... Samo še nekaj me zgrabi, kar pride samo in naenkrat; tu je pa vendar vse narejeno in umetno . . .“

A v tem hipu je povzdignil govornik svoj glas in roj prelepih, svetlih besed se je usul navzdol in naokrog, kakor da je vrgel celo perišče samih živih, zlatih rož.

Stanko je vzdrhtel ter pogledal sladko prestrašen gori k njemu, ki je stal na vrhu, obrnjen s svojimi širokimi rameni proti spo-

meniku in kažoč s svojo desnico visoko predse navzgor. In tedaj so zagrmeli z grada tik nad njimi topovi, činele so zazvenele, bele zavese ob spomeniku so se stresle in zdrsnile ob drogih navzdol.

In bilo je, kakor da je stopil oni tam gori na vrhu spomenika z enim samim mogočnim korakom ven iz davnih dni naravnost pred ta svoj rod tu doli pod seboj ter obstal trd in nem in ogromen iz oči v oči pred njim, kakor priklican iz onkraj groba in ven iz vse svoje blesteče slave, pol jezen zato in pol ginjen nad tem morjem k njemu navzgor kipeče ljubezni.

Tedaj se je dvignila tam zadaj nekje njegova najslajša pesem, tiha, plaha, kakor je bila prikipela nekoč njemu samemu iz srca, a že bolj in bolj naraščajoča in naenkrat v skoku gori na višini pri njem, objemajoča ga s svojimi ognjenimi zublji od vseh strani, plakajoča in vriskajoča, vsa boleče-stisnjena v ogromne narodove prsi in vsa v zlatem, prostem zraku vihrajoča.

Stanko je omahnil za hip nazaj in se prijel nehote za prsi. Topilo se je tam notri nekaj čudovitega, čisto natanko je čutil, topilo se in vrelo razkošno gorko v globine njegove duše in iskalo obenem počasi in mehko njegovih pijanih oči. Na vse strani je kipelo in mazililo njegova čuvstva, kaker bi se bil razšel po temni cerkvi izpred oltarja trop belih duhovnikov s škropilnicami v rokah...

„Ona guba pod levim kolenom ni popolnoma naravna,“ je zaslišal naenkrat moški glas v tujem jeziku za seboj.

„Da, to je pa res, papa!“ mu je pritrdil zvoneč ženski glas. „Ali se ne zdi tudi tebi, Stanko?“

Stanko se je ozrl topo tja nazaj in ni umel, kaj hočejo.

Potem pa se je spomnil naenkrat, da je ta ženska ob njegovi roki njegova nevesta in njemu namenjena, da ga spremlja vse dni...

Ledeno mrzlo je postalo okrog njega in strašno jasno mu je bilo, kaj je pomenil ta hip zanj in za njegovo ljubezen...

„Tujka!“ ... mu je strepetalo še enkrat srce in potem se je ozrl s hladnim pogledom v njen obraz.

Bil je navaden in kakor vsak dan. Samo nekoliko radovednosti je bilo več na njem in zanimanje za vse to vrvenje okrog sebe. In morda celo malo ponosa pred starši, da so rojaki njenega bodočega soproga priredili tako lepo slavje. In res je videl na njih obrazih dobrohotno priznanje.

Vlado je stal še vedno tam in Silva zraven njega. Stanko je gledal tja in prijelo ga je, da bi se tu poslovil in se jima pridružil.

Pozabil je odgovoriti, kako sodi gubo pod desnim kolenom, a oni menda niso opazili tega, ker so presojali zdaj že obraz.

„Kar tja grem!“ si je mislil. „Vsaj moji ljudje so in morajo občutiti lepoto te ure, celo Vlado.“

In ne da bi se brigal še za hip za kaj drugega, se je obrnil k svojim spremljevalcem.

„Saj me oprostite, gospoda?“ je rekel in ponudil nevesti roko. „Tamle vidim svojega brata, ki imam govoriti ž njim nekaj zelo važnega. Iščem ga z očmi že ves čas.“

„Ampak popoldne prideš k nam, kaj ne?“ ga je vprašalo dekle nekoliko začudeno.

„Pridem!“ je rekel in se izgubil med množico.

A ko je bil že tik pri bratu, se je ustavil nehote in mučno se mu je zdelo stopiti tja, ko sta bila s Silvo tako sama skupaj. In približal se jima je rajši tako, da jima je prišel za hrbet, hoteč se jima pridružiti potem v primernem trenutku.

Na tribuni je stal že drug govornik.

Stanko je sklonil glavo. Ni mu bilo za nič več, zakaj skvarilo mu je bilo vso dobro voljo, kar se je bilo zgodilo pravkar tam na oni strani.

Tedaj se je sklonil Vlado bliže k Silvi in Stanko je slišal natanko:

„Jaz grem! Ali ostaneš ti še?“

In obrnil se je rezko ter obstal tako naenkrat pred bratom.

Zardel je ves in se prestrašil.

„Oprosti!“ se je nasmehnil Stanko. „Stal sem slučajno tu zadaj in zanimalo me je slišati tvojo sodbo o spomeniku. Toda pardon! — kakor vidim, nisi sam; dovolite, gospodična, da se predstavim. Jaz se vas spominjam namreč še s Potoka!“ je rekel potem s prijaznim nasmehom. „Ampak seveda, zdaj ste čisto nekaj drugega!“

Nehote mu je obstalo oko polno občudovanja na njenem obrazku, zakaj tako od daleč in mimogrede še opazil ni bil prav, da je tako čisto izjemno lepa.

„Lepo se je posrečilo, kaj ne, gospodična?“ je pokazal z glavo proti spomeniku, da bi prešli čimprej čez trenutno zadrego, v katero ju je bil spravil. „Ampak, kakor se mi zdi, mojemu gospodu bratu tudi danes ni vse pogodu.“

„Ne; njemu spomenik nikakor ne ugaja. Kaj pravite vi, gospod doktor?“ je reklo dekletce ponižno.

„Jaz? Odkrito povedano: — jaz spomenika doslej še videl nisem . . . Ne vem, kako mi je, a zdaj ga ne maram niti ogledovati

še. Veste gospodična, jaz sem namreč še nekoliko iz stare šole, ko smo bili veseli, če se nam je vsaj za hip raztajalo srce. In potem so človeku oči kakor z maslom namazane. In tako sem videl doslej namreč še samo onega tam gori, kako je stopil pred nas in obstal pred nami!“ je pokazal na kip in zopet se mu je zgenilo pri srcu, da je začutil vnovič čudno gorkoto v svojih očeh.

Vlado je stal ves mračen ob strani in samo skomizgnil.

„Kaj hočeš reči s tem zmigovanjem?“ ga je vprašal Stanko razdraženo in zato nekoliko preglasno, da se je ozrlo nekaj glav sem.

„Kaj naj hočem reči? Da mi taka komedija ne more zbuditi nobene iluzije!“

„To so torej edini vtiski, ki si jih sprejel danes o vsem tem, kar se vrši pred teboj? No, potem moram reči, da te ne zavidam!“ je zmajal Stanko pomilovalno z glavo.

„In vi, gospodična!“ se je obrnil s temnim nasmehom k Silvi.

Dekletce je samo zardelo in videlo se mu je, da je v veliki zadregi.

„No da, vi, najmlajša duševna elita, ste že preboleli take stvari, kaj ne?“

„Ne, kar se tiče mene . . . Toda — — —“

Ustavila se je zopet in vrtela svoj solnčnik nad seboj.

„Toda bojite se, da bi se osmešili. Ah, draga gospodična, eno vam svetujem, če smem: ne zapirajte svojega srca po sili, najmanj, kadar hoče božje solnce skozi vsa okenca vanje. Tako škoda bi bilo!“ je vzkliknil v lastno začudenje že preveč gorko.

Vlado se je ozrl sem in se ironično nasmehnil.

„To je odvisno od tega, kaka so taka okenca“ je rekel. „Nekatera so sploh zabita in za njimi je vedno slab zrak; druga imajo barvana stekla, zelena, rožnata, celo črna; tretja so pa kar brez vsega in zleze lahko čez dan noter božje solnce, po noči pa kaka — kraštača, če pride baš mimo.“

„Kako mislite, da je z vašim srcem po tem popisu, gospodična?“ se je zasmejal Stanko dobrohotno. „Nekoliko bolj temno steklo, kaj ne, tako, da je celo solnčni žarek za njim malo bolj žolte barve?“

„Po čem sodite tako, gospod doktor? Saj me čisto nič ne poznate.“

Stanku se je zdelo, da je nekoliko užaljenosti v teh besedah, toda naredil se je, kakor da ni opazil, in nadaljeval je živahno:

„Ne vem, ne vem . . . a tako se mi zdi, ker poznam svojega brata.“

„Ampak, strela! Kaj je res mogoče, da inteligen ten človek ne občuti vse gnusnosti take komedije, kakor so jo nam priredili naši narodni voditelji danes!“ je vzplamtel Vlado naenkrat in oči so mu zagorele. „Te živali, ki ne mislijo na nič drugega, nego kaj bi pogoltnili, so ti natlačili za to slovesno uro svoja umazana usta z dehtečimi, žarečimi besedami; te živali, ki sovražijo s temno, topo mržnjo vsakega umetnika, kakor sovraži po blatu rijoči krt solnčno luč, se tope tam gori na odru ljubezni do enega izmed teh sinov luči, in spodaj pod odrom se topi iste ljubezni in v isti ginjenosti rodoljub, ki še vedno zasmrdi po kisli repi in po pivu, kadar zatuli svoj „živio!“ — Fej, zlodej! Mene zaduši, če ne ubežim!“

„Ne kriči, fant!“ se je nasmehnil Stanko. „Saj se razumemo vseeno. In še kako se razumemo! Glej, ne čudim se ti, da zabavljaš: naravnost znak je, da je človek ali še zelo mlad, ali pa že precej star, ako zabavlja. Jaz sam sem tudi zabavljal in vsak je zabavljal, kdor je bil kdaj resnično mlad, samo da je poganjalo v mojih prsih poleg mnogo trnja tudi nekaj rož. Toda nočem se šaliti,“ je pristavil resno. „Baš zato ne, ker meni samemu ni bilo do šale, kadar me je zgrabilo tako, kakor je zgrabilo zdaj tebe. Ampak to bi predlagal, da gremo rajši malo na izprehod proti mestnemu drevoredu,“ se je obrnil naenkrat k njima. „Tu je itak končano, kar je bilo lepega, in gre samo še za to, da odleže še temu in onemu voditelju, da govorim v Vladovem zmislu.“

Onadva sta molče pokimala in odšla za njim.

Bili so kmalu izven gneče in jo zavili potem proti drevoredu.

„Pravzaprav je čudno, da vama dociram tu kakor kak profesor v šoli, a morda vama ne bo škodovalo, če vama pove enkrat tak-le star, izkušen mož, kako je prišel do tega, da lahko zopet joka z rodoljubi vred,“ se je zasmejal Stanko, ko so mogli hoditi zopet drug poleg drugega. „Zakaj ni še pet let, ko bi bil položil svojo roko precej težko na vsakega, ki bi mi bil to prorokoval. Bilo nas je pet, šest in zabavljali smo, da je bilo veselje, veselje je to namreč v vsakem slučaju in izborna zabava. Ampak vrag vedi, zakaj, — polagoma mi je jelo to presedati, ko je bilo vedno le isto in isto in še posebej, ko sami nismo bili mnogo boljši od teh rodoljubov. Tako se je moja zagrizenost še podvojila in nekega dne sem kar vstal in šel . . . in prišel tako na — — drugo stran življenja. In tam sem se ustavil in se ozrl in se zagledal zopet predse, vedno z istim ironičnim nasmehom na ustnicah. A zopet vrag vedi, kako, zakaj in kdaj: ko sem tako gledal, gledal namreč

življenje od te druge, baš nasprotne strani, se mi je izgubil moj ironični nasmeh. Da me poslušáš, Vlado: izgubil se mi je nasmeh, ne pa tudi — ironija. Zdi se mi, da mi je zlezla takrat ironija — globoko v dušo. A zdi se mi dalje tudi, da mi to ni škodovalo... Bogve kak kemični proces se je izvršil tam notri vsled te nove sestavine, ampak to sem občutil, da je postalo vse bolj mirno in uneseno potem . . . Toda ne, to ni pravi izraz: mir je smrt!“ je stresel z glavo. „In smrti še ne čutim v sebi. Ni zima to, velik, svetel, poleten dan je, poln jasne, vedre, sočne harmonije ! . . .“

Umolknil je in gledal z izgubljenim pogledom daleč tja predse.

„In te harmonije ti ne more skaliti nič več?“ se je oglasil čez nekaj časa Vlado.

Tiho je bilo v drevoredu, svečano in nobenega človeka nikjer. Drevesa so stala popolnoma trda in nepremična — kakor sužnji, postavljeni v dolgi vrsti ob obeh straneh bele ceste, da so tam in jo ščitijo pred trdim, brezobzirnim solncem.

„Pridrevi vihar, in še morje se premetuje; pade blisk, in še gozd strepeta,“ je nadaljeval počasi Vlado. „In da bi bila človeška duša, ki bi obstala?“

„Pridrevi vihar, in pade blisk, a samo površje morja se razpeni in samo v vejah završi čez gozd. Toda še zazibajo se ne globine in še zganejo se ne debla. In v globinah leži težko in neizbrisljivo mrzel smeh; in debla golčijo v nerodnih objemih neumljive stare dovtipe, ko kričijo veje — deca neumnega strahu nad njimi.“

„In ti misliš, da si res tako?“ je vzkliknil Vlado s čudno grozo v očeh.

„Mislim . . . Morda nisem, a zdi se mi včasih . . .“ je rekel Stanko tiho.

„Potem, da . . . Potem že . . . Potem ne more nobena velika žalost do tebe . . . Samo če pride strela — — —“

„Če pride strela, potem je seveda vsemu konec. Zakaj strela je zadnja beseda, podpis in pečat!“ . . .

„Ali potem je zame vse zaman!“ je kriknil Vlado naenkrat s čudno bolestjo. „Zakaj jaz ne bom nikdar tako. Glej, vode v mojih globinah so gnile in nimajo pramoči, da bi ubrzdale po viharju valove, in za ljubjem mojega debla je — črv. Tako je vse zaman! Vrnimo se!“ je pristávil trdo in se obrnil.

Stanko se je ozrl presenečen vanj in Silva je prebledela.

„In zakaj?“ je vzkliknil Stanko.

„Ne vem. Morda sem zbolel na bolnih knjigah, kakor bi rekel ti; a vsekakor je bolezen neozdravljiva,“ se je nasmehnil Vlado s trpko ironijo.

„Ah, ne bodi tragičen!“ se je zasmel Stanko. „Sicer pa ti to že preide.“

„Jaz pravim tudi tako!“ je vzkliknila Silva vzhičena. „Trega je, da se otresemo že vse te klavnosti in pričnemo novo življenje! Jaz sem vam brezkončno hvaležna za to uro, gospod doktor, res: brezkončno hvaležna.“

Lica so ji gorela in polne gorkote so ji bile oči.

„Tako?“ je zategnil Vlado in se ustavil. „Potem nimam govoriti tudi s tabo ničesar več. Z Bogom, Silva! Hvalá za vse!“

Iztegnil ji je desnico in se že obrnil, da gre.

„Kam?“ je vzkliknila vsa prestrašena.

„Kamorkoli! Kaj se čudiš?“ se je zasmel strupeno: „Kaj naj morda ostanem radi tvojega lepega obraza? Dokler sva si imela še kaj povedati, je imelo nekaj zmisla, da sva se iskala. Zdaj pa, ko si izjavila, da greš tja noter v življenje, kamor jaz ne morem in nočem, pa srečno pot! To je kakor pri vojaških pogrebih,“ se je zasmel še srditeje. „Godba obrne pihala, da iztečejo sline po mrtvaških molakordih iz njih, in zapiska veselo pouličnico živim v mesto, v veselo življenje nazaj, — mrtvega vlečejo pa na drugo stran.“

In ne da bi se še ozrl, jo je krenil urnih korakov na stransko pot, ki je vodila čez polje v mesto.

Gledala sta, pritrjena na svoje prostore, za njim, dokler ni bil že daleč tam.

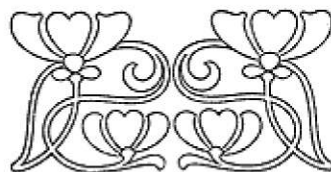
„Eh, saj pride nazaj!“ je zamahnil Stanko predse in se ozrl v Silvo, sam prepričan, da jo hoče le potolažiti!

„Ne pride več! Nikoli več ne pride!“ je vzdihnila globoko in težko in stala še vedno vsa izgubljena tam.

„Pojdiva, gospodična! Vi ga še ne poznate, če mislite, da je to njegova zadnja beseda!“

Ona pa ni odgovorila ničesar več in molče sta se vrnila v mesto.

(Konec prihodnjič.)

Klic čez vodo.

Spisal dr. Ivo Šorli.

8.

tanko je sedel še pri mizi, ko je zaslišal Vlada na stopnicah. Mati je bila zunaj nekje v kuhinji, oče pa mu je bil šel, ves nestrpen, še naproti, a ga je najbrže zgrešil.

Vstopil je bled in mrk ter sedel malomarno na stol.

Stanko ga je pogledal sočutno od strani in rekel, kakor da ga hoče že naprej potolažiti:

„Tako se ti je torej ponesrečilo?“

„Zakaj? Oh ne! Celo jako dobro sem napravil,“ je skomizgnil leno.

„Kaj pa se potem držiš, kakor da si užil strup!“ je planil Stanko jezno na noge. „Torej ti je popolnoma vseeno, če bi bil padel?“

„Hm . . . Storil bi bil pač kaj drugega, nego storim sedaj. Nazadnje pa je res vseeno.“

„In kaj misliš storiti tako?“

„Hm . . .“

„Obesi se, klada lena!“

„Hvala! Kakor vidim, še ne veš, kak važen vtisk je napravila tvoja filozofija name, in ti moram vse to šele razložiti: jaz, Vladislav Kralj, mislim postati namreč rodoljub in — živeti. Dobro se vam godi in narod vas ljubi, ker ljubite vi narod, — zakaj bi jaz ne zavil na to prijetno pot, ko imam maturo v žepu? Gori pojdem na cesarski Dunaj in vpišem se na fakulteto, katera postavlja največ rodoljubov v svet: glej, jurist mislim postati in doktor.“

„Joj, kaki dovtipi!“ se je zasmejal Stanko nekoliko razdražen. „In potem?“

„Da, potem,“ je vzdihnil Vlado z ironičnim patosom. „Potem pridem doli in pojdem naravnost v sredo življenja: v sre-do-življen-ja! Glej, zastudil si mi ta breg, a na onem si že ti, in rekel sem že, da bi mi tam ne bilo mesta. Torej noter!“

„In kako si misliš to?“

„Tako-le: Bil je človek, uradnik in ves rodoljub, kolikor ga je gledalo čez ovratnik njegove uniforme. Vstajal je težko in pridušujoč se, da pojde drevi pa res še prav gotovo ob osmih spat; zakaj tisto v uradu mu ni zadostovalo. Potem je pozajtrkoval črno kavo z limono, ker ga je bolela glava. Vse to je bilo odpravljeno v četrti ure in ob devetih točno je bil že v uradu. Opoldne je šel kosit; nato v kavarno, kjer je kvartal do štirih, ko je moral spet v urad. Ob šestih so se zbirali s tovariši pri Janezu na pivo zastran apetita pri večerji. Ob osmih je imel obed pri Lovcu in tam so sedeli zopet do ene po polnoči. Potem v kavarno, kjer so kvartali zopet do štirih, petih. Leže, zaspi in ob treh četrtilih na devet drugo jutro ga zopet pokličejo. Tako dan za dnevom, leto za letom. Prijatelj Pavlič mi je pravil o njem. Glej: — življenje! Nič ne misliš, nič ne čitaš, nikdar nisi sam. Ne ženiš se in ne jeziš in ne veseliš, nič, samo živiš. Pravzaprav pa, — čemu bi hodil na univerzo?“ je pomislil. „Gori ne moreš tako redno živeti, in glavno je — red! Čim prej, tem bolje! Veš kaj, — v kako cesarsko službo bom stopil.“

Pomislil je še enkrat, pokimal in važno vstal ter se nasmehnil prijazno proti bratu.

„Ampak na kosilo sem čisto pozabil!“ se je zasmeljal in zaklical ven v kuhinjo.

„Maturo sem napravil, mama!“ je rekel, ko je pritekla. „In kar v cesarsko službo pojdem. Še zdaj me bo treba rediti, dokler bom prakticiral zastonj, a vam že pozneje povrnem . . . Glej, Stanko, mama je tudi vesela!“ je pokazal zlobno na njen vzradoščeni obraz. „Samo pri miru, čisto pri miru me morate pustiti in nič več pridigati!“

Sedel je zopet in si razgrnil prtič čez prsi.

Mati pa je stala še vedno na istem prostoru in debele solze so ji vrele po licu.

Šele zdaj jo je vprav sunilo k sinu, in položila mu je obe svoji drhteči roki na lepe lase.

„Glej, Stanko, saj smo ga vendar narobe sodili! Revček, vse noči je študiral in se trudil! In zdaj — — —“

„Že prav, že prav, mama!“ je zagodrnjal Vlado in vzel materine roke z glave. „Ampak zdaj pa že res prosim, da mi prineseš kosilo. Danes sem ga zaslužil, kosilo, bi rekel tako-le kak človek.“

Mati je odšla ven in bila sta zopet sama.

„In misliš, da se boš privadil takemu življenju?“ je vprašal Stanko počasi.

„Človek se vda! Bodi brez skrbi!“

„In ti praviš nekako, da sem jaz kriv tega preobrata v tebi, po katerem si pa še veliko bolj klavrn, nego si bil prej!“

„Prosim, opusti vsako kritiko! Gospodje so danes izjavili, da sem zrel. Sicer pa ti povem v tvojo tolažbo, da si ti ta preobrat kvečemu pospešil, zakaj prišel bi bil tudi že sam sčasoma do tega, da je vse skupaj bedasto, zabavljanje morda še najbolj! Ti kriv? Eh, pojdi no! Recimo, da je res, da si me ti spravil ‚z one strani življenja‘, kjer sem bil prej, — kaj bi pa pridobil, če bi šel s teboj na — to stran? Ali ni pravzaprav vseeno, kje si, kakor hitro nisi notri v toku, v življenju? Ne rečem, solnčna stran je gotovo prijaznejša nego senčna, — ampak tudi senčna je vstran od njega. In potem? Vidiš, premišljeval sem o tem in razsodil tako, da je vsakdo že po svojem stvarjenju vržen noter ali pa postavljen bodisi na solnčno, ali pa na senčno stran. S senčne pa ni nikdar prehoda na solnčno, verjemi mi! In tako je vsako prigovarjanje zaman in zaman ves tvoj klic, ker je — klic čez vodo. Poslušal bi te in skočil v valove, a ker nimam dovolj moči, da bi preplaval čez, bi se moral pustiti pač nesti dalje. Prav je sicer, da si mi pokazal tudi to, solnčno stran, ker te zdaj razumem in te ne mrzim več, ampak meni ni s tem vseeno nič pomagano. Pač pa je pomagano na primer — Silvi!“ je rekel po kratkem molku s počasnim poudarkom. „Zakaj, glej: ona je bila pravzaprav od vedno solnčno bitje in sem jo bil zvabil le jaz že čez in jo tiščal potem le v svoji neumnosti in le s silo tam na mraku. Njej si koristil, ker si jo spravil nazaj. In tako bi lahko še marsikomu, ki je samo zašel. Škoda, da ne znaš pisati knjig!“ se je zasmel. „Pa pridigaj, ko boš govorančil. Malo tega bi bilo za politiko kakor petršiljček v juho. V slabo, plehko juho namreč!“

„Iz česa sklepaš ti, da je s Silvo tako?“ je rekel Stanko, misleč samo na to.

„Eh, ne bodi no! Ali nisi videl, kako so ji zažarele oči? Sploh: punca se je zaljubila takrat vate!“

Stanko je zardel in v zadregi nekaj zamrmral.

„Kaj res nisi občutil tega? In kak izboren par bi bila vidva; dva taka inteligentna, lepa, zdrava, solnčna človeka! Glej, pa boš vzal rajši ono mrzlo tujko, zato ker ima denar in ker si potem naenkrat na konju!“

„Kaj hočeš reči s tem? Sploh, kako govoriš naenkrat z menoj!“ je kriknil Stanko razdraženo.

„Na zadnje vprašanje sledeče: Govorim kot zrel in neodvisen mož! Podpor ne rabim nikakih, zato tudi nikakih ponižnosti več. Na prvo vprašanje pa: Reči hočem, da pri nas sploh ni nič popolnega, dovršenega in idealnega, kvečemu svinje jo spravijo še do prejšnje doslednosti. Ne taji mi vendar, da bi ne segal stokrat rajši po Silvi nego po oni, zakaj tudi v tvojih očeh sem videl veliko lepih znamenj. Ampak — — — No, da vdati se znamo vsaj vsi: tostran, onostran in na sredi gnoja! — Ampak dovolj! Takih stvari ne bom govoril, pri moji duši, nikdar več, ako ne bom pijan. Kaj pa dela ona zunaj toliko časa?“ je vzkliknil jezno in odšel ven.

Tedaj se je prikazal oče na vrhu stopnic, ves zasopljen in spoten, ter prihitel s široko razpetimi rokami proti Vladu.

„O Bog, bodi zahvaljen! Samo dveh redov da ti manjka do odlike! Ali je res, Vlado, Vlado, moj Vlado? . . .“

Vlado je dvignil svečano svoje oči proti nebu ter razprostrl svoje roke še širje nego oče, a se baš v hipu, ko ga je hotel oče objeti, okrenil bliskoma vstran, da so zadele starčkove hrepeneče roke v zraku trdo druga ob drugo.

Oče in Stanko sta obstala nema vsak na svojem prostoru, Vlado pa se je veselo zasmeljal.

„Kaj naj pomeni zopet to?“ je kriknil Stanko prvi.

„To pomeni, da si ti velik osel, velik in neznosno domišljav osel! Kaj si mislil zares, prav zares, da si me izpreobrnil? Stopi tja pred človeka tak-le ljudski tribun, odpne dva gumba na telovniku in dene desnico v dotično odprtino; odpre tri gumbe na svojih ustih ter dene deset modrih besed v to odprtino in potem čaka, da padeš pred njega na kolena in se razjočeš ginjenja. Da, ko praviš, da greš rajši v cesarsko službo, niti ne čuti krvave ironije, ampak ti verjame! Res, če hoče človek spoznati, kako bedasti so ljudje, jih mora — vleči. Imenitno! Torej zato, ker si ti sit in zadovoljen, da si sit, naj mene kar zapusti ves ta stud in gnus, ki ga imam do vas sitih, rdečeličnih rodoljubov? Ti osel ti, tepec —“

A že je zažvižgala bratova palica po zraku, in da ni odskočil, dobil bi bil udarec na glavo.

In bliskoma je zgrabil klobuk in planil ven ter po stopnicah navzdol.

„Ta človek bo še slabo končal!“ je zahropel Stanko in palica mu je padla težko na tla; oče pa si je skrtil obraz in zajokal.

* * *

Ali je končal dobro ali slabo, kdo to ve. Končal pa je tam gori na holmcu prav sredi dveh belih brez, na mehkem, zelenem mahu. A ker je bil nesel prej v vrh vsake butarico suhe trhljadi ter ju prižgal in ker tudi drugače ni nikakega vzroka, da bi se končal normalen človek na večer svoje mature, so spoznali zdravniki, da ni bil normalen.

Jutranja rosa.

Je v jutru rosa na cvetlicah bila,
pa so pripluli k rožicam škrjančki:
„Nam ne zamerite, mi smo pijančki!“
In roso vso jim je druhal popila.

Takrat je Anica iz postelje vstala;
a on je bil že daleč tam na cesti
in je imel vse to na vesti,
da je s solzami belo krilo prala.

A. Gradnik.

Stara pesem.

Kako se potapljajo zvezde v morjé!
In naju ljubezen, devojka, kam gre?
Še veš? — V somrak se zvonovi tope
in pinije v tihi molitvi drhte.
V strmeči daljavi gre čoln čez vodó
in pesem kipečo mornarji pojo.
In tisoč in tisoč je rož naokrog,
v dveh srcih ljubav je in sreča, sam Bog . . .
Kako se potapljajo zvezde v morjé!
In naju ljubezen, devojka, kam gre?
Temna je polnoč in nebo je brez zvezd
in v duši je moji in tvoji bolešt.
Utonila v morju je temnem sladkost
in v tvojih očeh je prezgodnja bridkost.

Vojeslav Molè.